

Bulletin *Old Sillevold*

Nummer 54 Najaar 2024

Een spook in de tuin van de dominee

Uit: De Graafschapbode en Het Vaderland van 20 en 24 januari 1932

Vorige week heeft heel Silvolde kunnen griezelen van... een geestverschijning die twee avonden achtereen het anders zoo rustige dorp in rep en roer heeft gebracht. Als een loopend vuurtje was het gerucht rondgegaan dat men een spook met witte kleeren door den pastorietaan van den predikant had zien dwalen. Een bakker had reeds den euvelen moed gehad om het spook in witte gedaante met een stuk hout te belagen, brrr!

Dinsdagavond hadden zich weer een kleine 300 kijklustigen bij de pastorie verzameld. Van half zes tot half tien trok 't grootste deel der bevolking, al dan niet met kippenviel naar de plaats waar deze griezeli-

heid geconstateerd zou zijn. Voor de pastorie en zelfs in de tuin dromde de goegemeente samen. Veldwachter Roosen had het danig druk en moest regelend optreden om de orde te handhaven. Helaas kreeg men ook ditmaal het spook niet meer te zien. Niemand is er tot nu toe in geslaagd om de identiteit van het witte verschijnsel te ontdekken. Vermoedelijk berust het geheele geval hier op een kwajongensstreek en men kan er zich slechts over verbazen dat bij herhaling zooveel menschen zich zoo gemakkelijk laat biologeeren om te gaan kijken naar iets, dat er...niet is.

Inhoudsopgave

Voorwoord André Tangelder	4
't Haasje Bas Boerakker	6
Waterstaat is wat er stond Bas Boerakker	9
Struikelstenen voor Rosa, Godfried en Ella Wolf Marcel van Berkum	20
Dominee Van Selms over de bevrijding	22
Woord en herinnering van Anne Jet van Waasbergen	28
Een ommetje over het Landgoed van huize Wisch Jan Hofstad	30
Activiteiten	38

Bulletin is een uitgave van de
Heemkundige vereniging

Old Sillevold

en verschijnt tweemaal per jaar.

Nummer 54- 2024

Redactieadres:

André Tangelder
Prins Willem Alexanderstraat 5
7064 GH Silvolde
tel. 0315-32 75 90
info@oldsillevold.nl

www.oldsillevold.nl

Samenstelling en vormgeving:
Marcel Westra

© 2024

Heemkundige vereniging

Old Sillevold

Overname van bijdragen is toegestaan
na toestemming van de redactie met
bronvermelding.

De inhoud van de opgenomen artike-
len valt onder de verantwoordelijkheid
van de auteurs.

Losse nummers € 3,50 per stuk
ISSN 1569-1365

Voorwoord door André Tangelder

Dit is het laatste voorwoord van mijn hand. Dat valt me zwaar. Om gezondheidsredenen moet ik het kalmer aan gaan doen en ik zal mijn werkzaamheden als voorzitter en secretaris moeten opgeven. Met pijn in het hart, temeer daar er geen opvolger in zicht is.

Onze leden kregen vaker dan één keer een brief met de noodkreet. Zonder bestuursleden kunnen we onze taken niet meer aan. Er kwamen wel reacties op die oproep, maar het leverde geen versterking voor het bestuur op.

Wij doen alsnog een laatste oproep om nieuwe bestuursleden: hebt u wat tijd over/ beschikbaar en wilt u zich inzetten voor het zinvolle werk binnen de heemkundige vereniging Old Sillevold, meld u zich dan alstublieft aan!
Voor 16 december, nadien gaan we in beraad hoe we verder gaan...

Ons archief willen we hoe dan ook behouden, de website willen we ook in de lucht houden. Ons tweejaarlijks Bulletin hopen we ook zo lang mogelijk te kunnen blijven vullen met interessante bijdragen.

In de jaarvergadering op dinsdag 11 februari 2025 in De Sprank willen we u informeren over de stand van zaken op dat moment. Wellicht komen er andere oplossingen of ideeën naar voren. Van groot belang dus om – als het werk van Old Sillevold u wat betekent – aanwezig te zijn op die 11^e februari.

Voor nu: het waren goede jaren (28 jaar) voor mij bij Old Sillevold. Ik zou het verschrikkelijk vinden als de vereniging zou ophouden te bestaan. Ik hoop nog steeds op een redding, maar met een fusie, in wat voor vorm dan ook, zou ik ook kunnen leven.

Werkzaamheden binnen Old Sillevold

Een in het oog springende activiteit van de vereniging is de opzet van de berceau op de R.K. Begraafplaats. – van deze begraafplaats afkomstige – cultureel-historisch waardevolle grafmonumenten hebben een veilige plek gekregen. De vereniging koestert het monumentenbestand van het

dorp en het buitengebied. Old Sillevold juicht het jaarlijks wederkerende fenomeen van de Open Monumentendag van harte toe.

Old Sillevold beoogt met dit alles het historisch besef der leden en de totale bevolking zoveel mogelijk te actualiseren en intensiveren, en denkt daarmee een zeer nuttige functie voor de gehele samenleving te vervullen. Old Sillevold is de hoedster en bewaakster van de Silvoldse geschiedenis.

Diverse werkzaamheden van het bestuur

Voorzitter:

De Voorzitter is samen met de Secretaris en Penningmeester het dagelijks bestuur. Hij/zij is aanspreekpunt van de vereniging en coördineert de werkgroepen.

Secretaris:

Doet de ledenadministratie (emailbestand en adressenbestand) samen met de Penningmeester. Hij/zij onderhoudt de website van Old Sillevold en verzorgt de correspondentie en plant vergaderingen en activiteiten. Hij/zij agendeert vergaderingen en notuleert deze.

Penningmeester:

Doet de financiële administratie en ledenadministratie samen met de voorzitter. Ook onderhoudt hij/zij de contacten met de Sponsors.

De Werkgroepen

Verenigingsbulletin

Activiteiten: lezingen en Open Monumentendag

Archivering

Geschiedenis -Genealogie

Interviews

Pomphuus met archeologie

Begraafplaats met Berceau

Audio en Video en PA-systeem (voor opnames en lezingen)

't Haasje

Bas Boerakker

'Eenigen tijd geleden had een zoon van den zadelmaker Tersteeg uit Silvolde de onvoorzichtigheid nabij ons dorp met zijn klomp naar een haas te gooien doch zonder het dier te raken. Het toeval wilde echter dat een paar aanzienlijke dames uit Den Haag daar juist voorbij wandelden. Omdat het jonge mensch geen acte had die hem veroorloofde te jagen en omdat klompen verboden jachtwapenen zijn, rekenden beide schoonen het zich ten plicht een aanklacht tegen den dorpeling in te dienen. Met dit gevolg dat de 'overtreder der jachtwet' werd gestraft met f15 boete of subsidiair 6 dagen gevangenisstraf. Twee paar vrouwen-oogen hebben inderdaad veel macht!'

Bovenvermeld nieuwsbericht trok in 1882 de aandacht van verschillende dagbladen in heel Nederland. Het 'slachtoffer' was Bernard Willem Tersteeg, hij was een zoon van Bernardus Hermanus Tersteeg die zich als zadelmaker in het achterdorp (lees Marktstraat) in Silvolde had

gevestigd. De familie hield zich al sinds de 17^e eeuw bezig met het uitoefenen van dit ambacht.

Bernard Willem Tersteeg is geboren op 19 december 1859 en was ten tijde van dit incident 22 jaar oud. De twee 'aanzienlijke dames' kwamen volgens de Zutphense Courant uit Terborg en 's-Gravenhage. Het ligt voor de hand dat

De Haas en de Jager.

beide vrouwen leden waren van de Haagse familie Van Schuylenburch. Zij waren destijds eigenaar was van zowel kasteel Wisch als kasteel Schuilenburg.

Hoewel we tegenwoordig dierenwelzijn hoog in het vaandel hebben staan, kon de 19^e eeuw weinig sympathie opbrengen voor de actie van de edelvrouwen. Het bestuur van de klompenmakersvereniging liet zich zelfs verleiden tot doemdenken:

‘Daar het nu is uitgemaakt dat klompen verboden jachtwapenen zijn volgens een verbreid gerucht, zullen alle klompen in beslag worden genomen en verbeurd verklaard. Zoo zien wij ons met de totalen ondergang bedreigd. Het peppelen- en wilgenhout zal nu geheel waardeloos zijn. De schoenmakers zullen er een liedje bij zingen omdat wij met vrouw en kinderen broodeloos rondzwerven. Twee paar schoone zachte oogen kunnen veel te weeg brengen. Maar met het oog op onze donkere vooruitzichten komen wij u vriendelijk verzoeken om in uw blad een inschrijving te openen ten einde ons in staat te stellen naar Amerika te verhuizen’.

Bernard Willem Tersteeg trouwde in 1885 met Aleida Massop. Hij is niet oud geworden want hij overleed al in 1912 op 52 jarige leeftijd. Wel gaf hij het ambacht van zadelmaker door aan zijn zoon Wilhelmus Antonius ter Steeg (de schrijfwijze van de achternaam kent verschillende variaties). Toen in de 20^e eeuw de tractor geleidelijk het werk van de trekdieren op boerderij overnam, ging de familie zich meer en meer toeleggen op woninginrichting.

Bronnen:

Delpher krantenarchief:

-De Graafschapbode 29 april 1882

-Zutphense Courant 3 mei 1882

-Rotterdamsche Courant 4 mei 1882

-Het beestenboekje, H.A.M. Roelants, Schiedam 186-?

My Heritage stambomen

150 jaar geschiedenis H. Mauritiusparochie

Facebook

Silvoldepedia

Waterstaat was wat er stond

Bas Boerakker

Tussen 1824 en 1875 werden er in Nederland op grote schaal zogenaamde Waterstaatskerken gebouwd. Dit waren kerkgebouwen die met financiële steun van de overheid zijn gebouwd. Dit konden zowel protestantse als katholieke kerken zijn. De ingenieurs van Rijkswaterstaat hielden toezicht op de bouw en hielpen vaak ook bij het ontwerp. Een unieke situatie, want niet eerder hadden overheidsfunctionarissen zoveel invloed bij het tot stand brengen van kerkelijke architectuur. Hoewel er geen eisen werden gesteld aan het uiterlijk van deze kerken, hadden de Waterstaatskerken onderling veel stijlovereenkomsten. Omdat de financiële middelen beperkt waren, koos men vaak voor een eenvoudige zaalkerk die kon worden opgesierd met een torentje in neoclassicistische stijl, de huisstijl van de overheid. Ook Silvolde kreeg in 1837 een Waterstaatskerk. In dit artikel zal ik uitgebreid ingaan op dit eenvoudige maar bijzondere bouwwerk en de roerige geschiedenis die eraan voorafging, waarbij zowel de protestanten als de katholieken lange tijd streden om de middeleeuwse dorpskerk.

Ten tijde van de reformatie was de Nederduitse Gereformeerde Kerk 'publiekskerk' geworden in de Noordelijke Nederlanden. In strikte zin was er geen sprake van een staatskerk, want er mochten weldegelijk andere kerkgenootschappen zijn. Wel had deze protestantse kerk een allesoverheersende rol in de samenleving. De Nederduitse Gereformeerde Kerk speelde een belangrijke rol bij het organiseren van het lokale onderwijs. Daarnaast was het de taak van de predikanten om kinderen te dopen en huwelijken te sluiten ongeacht de religieuze achtergrond van de betrokkenen. Op deze manier konden bijvoorbeeld families met een duidelijke katholieke signatuur toch geregistreerd worden als lidmaat van de Nederduitse Gereformeerde Kerk. Degenen die zich bezighouden met stamboomonderzoek herkennen wellicht de verwarrende en inconsequente manier van registreren.

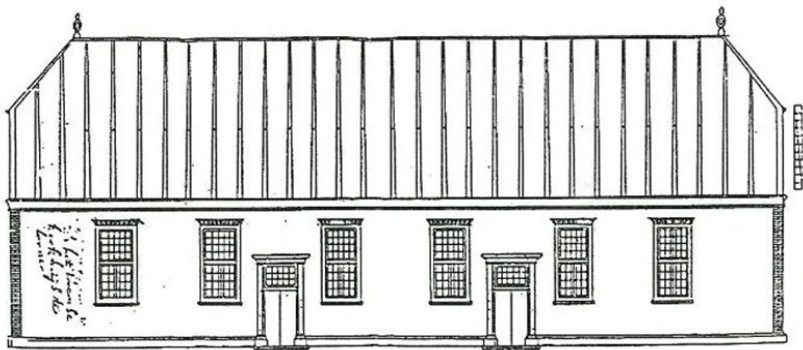
Silvolde kende als één van de weinige dorpen in de Achterhoek een gemêleerde geloofspopulatie. Hierdoor ging de Oude Mauritiuskerk pas

laat over naar de protestanten. Na het vertrek van de (katholieke) Franse legers in 1674 zagen de protestanten kans om met steun van Varsseveldse hulptroepen de middeleeuwse dorpskerk definitief op te eisen. De katholieken kerkten daarna noodgedwongen in de kapel bij Sinderen, in schuren of in de openlucht o.a. op Brunsinkslag aan de Geurinkstraat. In 1692 sloegen de Terborgse en Silvolde se katholieken de handen ineen en ontstond er de gecombineerde statie Terborg-Silvolde; een schuilkerk met een vaste groep gelovigen die op verschillende plekken in Terborg en Silvolde samen kwamen.

Officieel was openlijke uitoefening van de katholieke godsdienst sinds 1581 verboden in de Republiek. Nadat de Spanjaarden waren verdreven, gingen de wereldlijke autoriteiten er in de loop der tijd wel iets soepeler mee om. Er kwam een typisch Nederlandse oplossing: de katholieke eredienst werd gedoogd mits aan bepaalde voorwaarden werd voldaan. Een 'kerkhuis' of 'schuilkerk' mocht aan de buitenkant niet herkenbaar zijn als kerk. Het gebouw moest eruitzien als een doorsnee woonhuis, compleet met schoorsteen. Torens en klokgelui waren verboden en gezang mocht buiten niet hoorbaar zijn. De ingang van het kerkhuys mocht daarom niet aan de openbare weg liggen. Uiteraard moesten de katholieken wel stevig in de buidel tasten om een vergunning los te peuten bij de protestantse autoriteiten.

Rond 1753 kreeg de katholieke gemeenschap een goed uitgeruste schuilkerk aan de Walstraat in Terborg. Ook de Silvolde se katholieken keken uit naar een vaste stek in hun eigen woonplaats. In 1756 was het zover. Onder pastoor Cornelis van Elst kregen ook de katholieken in Silvolde een eigen kerkhuys. Er werd gebouwd op de plek waar nu de toren van de katholieke kerk (of moet ik Oranjetempel zeggen) staat. Aan de voorkant van de schuilkerk werd een woonhuis gebouwd, zodat het achterhuis die als kerk fungeerde zo weinig mogelijk opviel.

Tijdens de Bataafse Revolutie ontwikkelde zich in Silvolde opnieuw een strijd tussen de protestanten en de katholieken om de Oude Mauritiuskerk. Op 5 augustus 1796 werd per decreet vastgesteld dat er geen heersende kerk meer bestond, waardoor ook de protestantse upperclass

Om een idee te krijgen van het eenvoudige uiterlijk van een schuilkerk hierboven een tekening van de schuilkerk in Borne.

in Silvolde haar machtspositie verloor. Inmiddels vormden de katholieken de grootste kerkgemeenschap in het dorp. Op grond van nieuwe wetten mochten zij daarom als eerste aanspraak maken op de oude dorpskerk. De katholieken hadden zeker interesse, want ze waren allermindst tevreden over de bouwkundige staat van de schuilkerk. Door handige manoeuvres, schijnonderhandelingen en vooral veel tijdrekken wisten de protestanten desalniettemin de Oude Mauritiuskerk te behouden.

In andere plaatsen ging de oude dorpskerk wel terug naar de katholieken. Koning Lodewijk Napoleon schroomde niet zich persoonlijk met zulke kwesties te bemoeien. Deze opvallend ijverige en benaderbare broer van de keizer bracht in 1809 een uitgebreid bezoek aan de Achterhoek. Hij maakte zijn opwachting in Winterswijk, overnachtte in de Radstake en schonk de inwoners van Doetinchem een nieuwe brug. Onderweg van Doetinchem naar 's-Heerenberg werd Zijne Majesteit in Zeddam staande gehouden door de protestantse schoolmeester Beusecom. Er ontspoon zich een discussie waarop de koning ter plekke besloot om de Oswalduskerk terug te geven aan de katholieken. Wel zouden de protestanten gecompenseerd worden, zodat ze een eigen onderkomen konden financieren.

In het algemeen kun je zeggen dat de regeling die voor een proportionele verdeling van kerkgebouwen moest zorgen jammerlijk mislukte. In de

meeste gevallen weigerden de protestanten gewoon om plaats te maken. Vooral in katholieke kring was er veel behoefte aan subsidie voor kerkbouw omdat zij veelal waren aangewezen op bouwvallige schuilkerken. Om te voorkomen dat 'oud zeer' opnieuw een slijtzwam zou worden in de samenleving, kwam er in 1824 onder Koning Willem I een regeling tot stand waarbij de overheid alle touwtjes in handen nam. Kerken mochten niet meer zonder toestemming gebouwd of verbouwd worden. In ruil daarvoor stelde de overheid (financiële) middelen beschikbaar om nieuwe kerken te bouwen of bestaande kerken te herstellen. Dit gebeurde onder supervisie van twee ministeries van Eredienst. Vanzelfsprekend groeiden de bomen bij de overheid niet tot in de hemel. Eenvoud en soberheid waren het devies. Bij het doelmatig beoordelen van aanvragen, het verbouwen van bestaande godshuizen of het ontwerpen van nieuwe kerken werd de hulp ingeroepen van de ingenieurs van Rijkswaterstaat. Vandaar dat de kerken die vooral in het tweede kwart van de 19^e eeuw zijn gebouwd (of verbouwd) de naam Waterstaatskerk kregen.

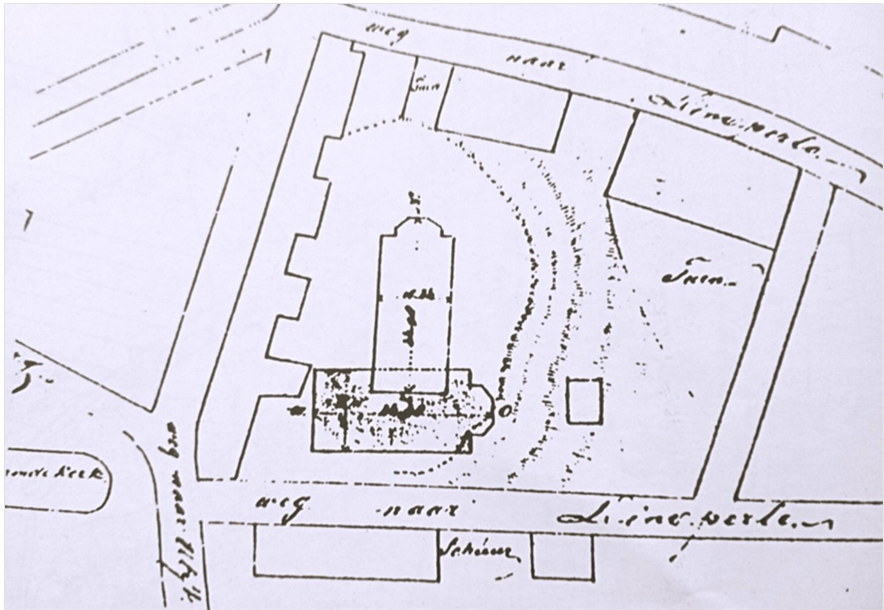
Niet veel later werd Silvolde op 14 juli 1825 getroffen door een vreselijke brand. Ook van de katholieke schuilkerk bleef niets over. Hoewel de schuilkerk aan de kleine kant was en ook de bouwkundige staat te wensen overliet, stond pastoor Hogenreinder met zijn handen in het haar. Gelukkig stelde kerkmeester Lucas Pierik één van zijn schuren beschikbaar als noodkerk. Deze schuur stond ongeveer op de plek waar vroeger zaal Harbers was, tegenover de Bosstraat. Het zou uiteindelijk ruim tien jaar duren totdat er een nieuwe katholieke kerk gebouwd kon worden. Het grootste struikelblok daarbij was de opstelling van de machtige baron van Nagell van Wisch. Hij zag de noodzaak niet in van herbouw omdat er volgens hem genoeg katholieke kerken in de omgeving waren, zeker nu er ook in Terborg een nieuwe katholieke kerk gebouwd moest worden. Van Nagell van Wisch drong aan op een hernieuwde fusie tussen de katholieke staties van Terborg en Silvolde. Uiteindelijk kwam er pas vanaf 1834 schot in de zaak. Ook Silvolde zou een Waterstaatskerk krijgen

In 1836 konden de ingenieurs van Rijkswaterstaat aan de slag met het

(ingediende) ontwerp voor de nieuwe kerk van Silvolde. Dankzij onderzoek over de Gelderse Waterstaatskerken door Thomas H. von der Dunk weten we dat er in principe drie standaardtypen Waterstaatskerken te onderscheiden waren. Artistiek gezien verschilden ze niet veel van elkaar, wel weken ze af qua formaat. De kleinste variant was een éénbeukige hallenkerk, zonder zuilen maar met een priesterkoor. Eigenlijk leek dit model veel op een eenvoudige schuilkerk. Als er meer geld beschikbaar was, kon men kiezen voor de middelste variant waarbij de hallenkerk werd uitgebreid met een eenvoudige neoclassicistische toren. Alleen de grootste variant had drie beuken, meestal met het middenschip en de zijbeuken onder één doorlopend schilddak.

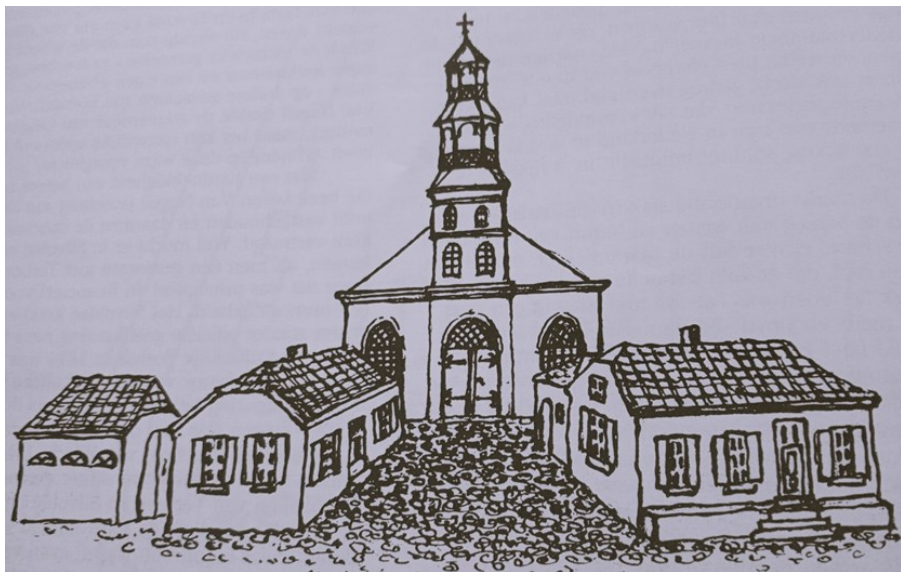
De staat subsidieerde alleen wat absoluut noodzakelijk was. Als architecten stiekem overbodige ornamenten in het ontwerp wilden opnemen, ging daar omwille van de functionaliteit onmiddellijk een streep door. Alleen bij een eventuele toren accepteerde Rijkswaterstaat wat meer frivoliteiten. Tot het midden van de 19^e eeuw was het neoclassicisme de stijl voor openbare gebouwen. De ambtenaren van Rijkswaterstaat waren dus bekend met deze stijl die geïnspireerd was op elementen uit de klassieke oudheid. Vandaar dat je bij veel Waterstaatskerken ook zuilen en koepeltorens terugziet. Het was echter geen absolute voorwaarde. Daarnaast was men ook afhankelijk van de bekwaamheid van lokale aannemers. Zij waren niet altijd in staat om het ontwerp te vertalen naar de praktijk. Dat de ambtenaren van Rijkswaterstaat eigenzinnig en bemoeizuchtig konden zijn, bleek wel toen er op het allerlaatste moment een conflict met het kerkbestuur van de Silvolde kerk ontstond over de ligging van de nieuwe kerk. Rijkswaterstaat wilde van de gelegenheid gebruik maken om een doorsteek richting Dinxperlo te maken via het hoge gedeelte van de tegenwoordige Kerkenstraat. Hierdoor was het noodzakelijk om de kerk een kwartslag te draaien, zodat het gebouw parallel langs de nieuwe weg kwam te liggen. Het kerkbestuur was hier fel op tegen. Zij hadden de uitdrukkelijke wens om te gaan bouwen op dezelfde locatie waar de afgebrande schuilkerk had gestaan. Uiteindelijk trok het kerkbestuur aan het langste eind.

Ten langen leste vond op 27 juli 1836 in Zutphen de aanbesteding plaats

Het plan van Rijkswaterstaat om een doorsteek naar Dinxperlo te maken langs het hoge gedeelte van de tegenwoordige Kerkenstraat.

voor de nieuwe katholieke kerk. De opdracht werd gegund aan aannemer Van Eerden uit Aalten die met fl. 12.600,- de laagste inschrijver was. Hij werd geacht om op 1 januari 1837 te beginnen aan zijn klus. De kerk zou dan voor 15 november van dat jaar opgeleverd kunnen worden. Over het uiterlijk van de nieuwe Waterstaatskerk is wel het e.e.a. bekend. In het boek 'Met het oog op Silvolde' mochten we al kennismaken met de pentekening van de kunstschilder en etser Maquelin. Deze oud-Silvoldenaar maakte in 1958 een tekening op basis van een oude prent die op dat moment nog op de pastorie aanwezig was. De tekening bleek exact te kloppen met het bestek van de nieuwe kerk die ook bewaard bleef. De Waterstaatskerk was 22,5 meter hoog. De toren bestond uit twee open achthoekige houten koepels die afgedekt waren met leien, terwijl de hallenkerk zelf met blauwe dakpannen was gedekt. Boven en naast de kerkdeuren waren ijzeren ramen geplaatst. Binnen moesten houten steunpilaren en sokkels zorgen voor stabiliteit. Door de gemarmerde beschildering leek de constructie heel degelijk...

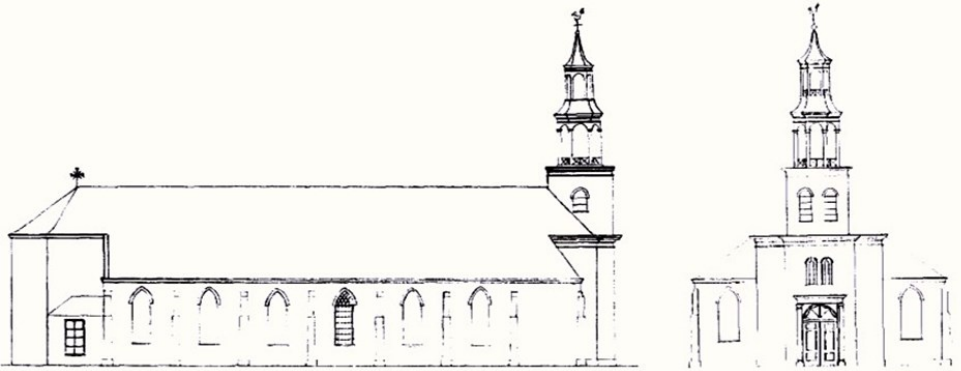

Boven: de pentekening van Maquelin. Onder: een interieurfoto van de Waterstaatskerk uit 1929 waarop de houten pilaren van de driebeukige kerk goed zichtbaar zijn.

In 1992 publiceerde de (kunst)historicus Thomas H. von der Dunk een veelomvattende studie over het uiterlijk en de achtergronden van de Gelderse Waterstaatskerken die vooral in het tweede kwart van de 19^e eeuw werden gebouwd. Zijn onderzoek bevat ook aanvullende informatie over St. Philippus & Jacobuskerk, de officiële naam die de Waterstaatskerk had totdat de Silvoldse statie in 1855 zelfstandig verder ging onder de naam Mauritiusparochie. De St. Philippus & Jacobus was een grote Waterstaatskerk met een royale toren (variant 3). Blijkbaar waren er door de brandverzekering en liefdadigheidsfondsen extra middelen bijeengebracht om een ruime kerk te laten bouwen. Dat was ook wel nodig want de Silvoldse katholieke gemeenschap groeide destijds explosief, mede door de toestroom van arme katholieke migranten die zich vanuit het Pruisische achterland in het dorp vestigde.

De nieuwe katholieke kerk van Silvolde, een ontwerp van waterstaatsopzichter H. Bauer, wordt omschreven als een pseudobasiliek die met Dorische zuilen werd gescheiden van de zijbeuken. Er was sprake van één doorlopende overkapping. De kerk was 39 meter lang en 17 meter breed. De ruimte was opgebouwd uit 7 traveeën met spitsboogvensters aan de buitenzijde. De muur werd versterkt met steunberen. De zijbeuken hadden een rechte achtermuur die werden afgedekt met vlakke plafonds. Het middenschip werd overkoepeld door een gebogen houten gewelf. Het driezijdig gesloten koor ter breedte van het middenschip was geplaatst tussen twee sacristieën. Aan de voorzijde stond de half ingebouwde vierkante klokkentoren. Omdat de toren smaller was dan de middenbeuk heeft de ontwerper het schilddak aan de voorzijde aan weerskanten in tweeën gebroken.

De St. Philippus en Jacobuskerk was begin 1838 gereed. Deze Waterstaatskerk werd op 1 mei van dat jaar ingewijd en in gebruik genomen. Pastoor Hogenreinder nam kort daarna afscheid. Hij was sinds 1798 verbonden geweest aan de statie Silvolde en had dus zowel de roerige Franse Tijd als de catastrofale brand meegemaakt. De nieuwe kerk moet een kroon op zijn werk zijn geweest. Hogenreinder droeg het stokje over aan Pastoor Willemsen die de financiën goed op orde had, waardoor de kerk al vrij snel na de oplevering uit de schulden was.

Schematische tekening van de St. Philippus & Jacobuskerk te Silvolde door Thomas H. von der Dunk op basis van het ontwerp van waterstaatsopzichter H. Bauer

In 1851 maakte Silvolde kennis met de ambitieuze pastoor Bluemers. Onder zijn leiding werd de statie Silvolde na een besluit van de aartsbisschop van Utrecht op 13 februari 1855 een zelfstandige parochie gewijd aan de heilige Mauritius. Bluemers hield zich vooral bezig met het van de grond krijgen van het katholieke onderwijs in Silvolde. Om daarvoor de middelen bij elkaar te krijgen, liet hij in 1862 een pensionaat bouwen op de zandbult achter de Waterstaatskerk. Bluemers werd na zijn overlijden in 1885 opgevolgd door de onopvallende pastoor Bonenkamp.

Vanaf 1890 staan er weer een aantal bouwprojecten op stapel. Allereerst werden er een aantal klaslokalen gerealiseerd bij het klooster/pensionaat St. Clara. Daarnaast moest er flink geknutseld worden aan de Waterstaatskerk. Onder de nijvere werker pastoor Roelofs, die vanaf 1891 de scepter zwaaide in de parochie, werd het priesterkoor gerenoveerd en kwam er een nieuwe sacristie. Maar de grootste uitdaging was ongetwijfeld de vervanging van de toren van de Waterstaatskerk. De neoclassicistische 'peperbustorens' waren aan het einde van de 19^e eeuw hopeloos uit de mode. Wat dat betreft sloot de neogotiek veel beter aan bij de Roomsche smaak, de stroming greep immers terug op de door katholieken geïdealiseerde middeleeuwen. Aldus geschiedde; de peperbus maakte in 1893 plaats voor een neogotische toren naar een ontwerp van W. ter Riele. De nieuwe toren werd voor de kerkgevel

gebouwd zodat er in het schip van de kerk ook meer ruimte kwam. De so(m)bere aanblik van de nieuwe toren doet een beetje denken aan de Martinuskerk van Gendringen, die in dezelfde tijd werd gebouwd.

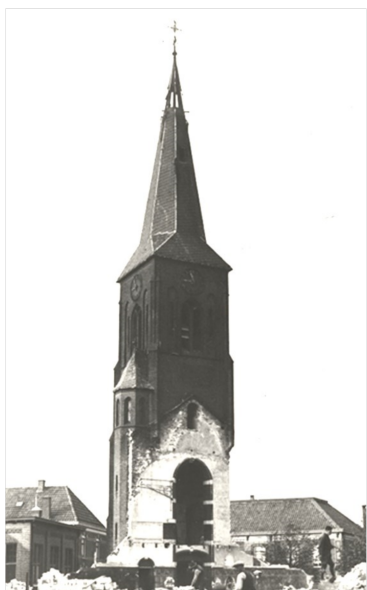
De Waterstaatskerk na de verbouwing van 1893. Gefotografeerd tussen café Meijer en hotel Harbers

In de eerste decennia van de 20e eeuw bleek, dat ondanks de grootschalige verbouwing van 1893, de Waterstaatskerk niet meer voldeed. Het oude gedeelte uit 1838 verkeerde in een bouwvallige staat. Daarnaast had de geloofsgemeenschap behoefte aan een grotere kerk. Kennelijk hadden de parochianen goed geluisterd naar de adviezen van de pastoor ten aanzien van gezinsplanning. In 1927 werd pastoor Ahsmann benoemd in Silvolde. Hij werd de aanjager achter de bouw van de volledig nieuwe Mauritiuskerk. Op 6 september 1930 werd het karwei opgedragen

aan de Silvoldse aannemer S.J. van der Kemp voor de somma van fl. 137.000,-. Er werd onmiddellijk een tijdelijke noodkerk opgebouwd zodat de sloop van de Waterstaatskerk in oktober van start kon gaan. Binnen een maand was het kerkgebouw dat nog geen eeuw oud was verleden tijd.

*Een laatste blik op de Waterstaatskerk
gefotografeerd in oktober 1930*

Bronvermelding:

- Wat er staat is zelden Waterstaat, Thomas H. von der Dunk. Bulletin KNOB 1992.
- Museum Catharijneconvent/Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Waterstaats-interieurs, november 2021.
- Met het oog op Silvolde, H.L.J. Kolks en B.J. Dorrestijn. De IJsselstroom 1988. Blz. 65 t/m 76 en blz. 88 t/m 101.
- Bloemlezing uit de historie der gemeenten Aalten-Wisch-Dinperlo, D.W. Kobes. De Boer 1966. Blz. 28 t/m 35.
- 150 jaar geschiedenis H. Mauritius-parochie, diverse auteurs. Gebr. Egging 2006.
- Berghapedia.
- Sara 0325 inv 813-1, Sara 0325 inv 813-2, Sara 0325 inv 813-3, Sara 0325 inv 813-4.

Struikelstenen voor Rosa, Godfried en Ella Wolf

Marcel van Berkum

Sinds 2000 zijn er 100.000 struikelstenen gelegd in Europa. Er liggen nu 27 struikelstenen in Oude IJsselstreek ter nagedachtenis aan 27 joodse inwoners van de voormalige gemeente Wisch, die tijdens de Tweede Wereldoorlog in nazikampen zijn vermoord. In het bijzijn van locoburgemeester Janine Kock werden op 6 september 2024 in de Silvolde Heuvelstraat drie struikelstenen geplaatst voor Rosa, Godfried en Ella Wolf.

Het leggen van struikelstenen is een idee van de Duitse kunstenaar Gunter Demnig. Hij noemde de stenen Stolpersteine, omdat je er met je hoofd en hart over struikelt. In de herdenkingsstenen staan de gegevens van de slachtoffers en de datum en plaats waar ze zijn vermoord. Het gezin Wolf woonde in Silvolde op Bergstraat 13. Na de renovatie, nieuwbouw en herindeling is dat nu Heuvelstraat 9. Vader Jacob en moeder Lena hadden 5 kinderen. Vier ervan zijn opgepakt, gedeporteerd en omgebracht door de nazi's omdat ze joods waren. Oudste zoon Louis woonde tijdens de Tweede Wereldoorlog in Terborg. Hij is opgepakt tijdens een razzia in zijn woonplaats. Voor hem en zijn vrouw Jenni, die op haar onderduikadres in Silvolde is verraden, liggen er struikelstenen in de straat Kramersweide in Terborg..

Antisemitisme

Een gezelschap genodigden en andere belangstellenden kwam op vrijdagmiddag samen in de Nederlands Hervormde kerk aan de Kerkenstraat in Silvolde. Daar werd in woord en beeld meer verteld over het vroegere joodse leven in Silvolde en de familie Wolf. Vervolgens ging het naar de Heuvelstraat. Locoburgemeester Janine Kock verving waarnemend burgemeester Mirjam Maasdam, die wegens coronaklachten verstek moest laten gaan. In haar betoog ging mevrouw Kock in op de toenemende intolerantie in de huidige maatschappij en het groeiende antisemitisme. Een triest gegeven waarop wij alert moeten zijn. Ook zoveel jaren na de Tweede Wereldoorlog is het goed dat herinnerd

wordt aan de holocaust, een zwarte bladzijde in de wereldgeschiedenis. Opdat wij niet vergeten. Daarna overhandigde Gerrit Pennings, vriend van de familie Wolf, de drie struikelstenen aan de stratenmaker. Ook na bijna 80 jaar na de Tweede Wereldoorlog is het niet te laat voor een passend erbetoon aan de slachtoffers van de holocaust.

Na jarenlang onderzoek heeft de stichting Struikelstenen Gemeente Oude IJsselstreek de lotgevallen van de joodse inwoners in de kernen van de vroegere gemeenten Wisch en Gendringen weten te achterhalen, beschreven en in kaart gebracht. Het doel hiervan was het plaatsen van struikelstenen voor de woonadressen van de slachtoffers. Met de laatste drie struikelstenen in Oude IJsselstreek zit de taak erop en wordt de stichting opgeheven.

Dominee Van Selms over de bevrijding

In de archieven zijn onlangs brieven gevonden over de oorlog. Deze brieven zijn geschreven door Ds. Van Selms aan zijn ouders. In deze tweede brief van 4 april 1945 (de eerste werd gepubliceerd in het Voorjaarsnummer van het Bulletin) gaat het over de laatste oorlogsdagen en de bevrijding.

Silvolde 4 april 1945

Lieve Vader en Moeder,

Gelukkig kan ik U reeds zoo spoedig na onze bevrijding een brief sturen. Eindelijk is dan het oogenblik aangekomen, waar wij allen zoo verlangend naar hebben uitgezien, dat wij met elkaar weer in contact kunnen komen. Laat ik dadelijk beginnen met U te zeggen dat wij allen het goed maken en dat ons huis behalve eenige glasschade verder niets heeft geleden. Ons laatste contact was dan toen ik met vader op die "dolle Dinsdag" telefoneerde en de meest opwindende geruchten hier de rondte deden. Wat leefden wij toen in een gespannen verwachting van een spoedige bevrijding. Maar al heel spoedig kon het Duitsche leger, dat eerst wanordelijk ook langs hier terugtrok zich weer reorganiseeren en zagen wij de tanks weer rollen in de richting Arnhem. Wij begrepen toen wel dat het niet zoo gemakkelijk zou gaan en toen kwam dan al gauw de terugslag. Dien winter zullen wij niet gauw vergeten. Vergeleken met anderen woonden wij hier nog in een paradijs.

Wij hadden electriche stroom uit Wezel, voor kolen zorgden ingekwartierde Duitsche soldaten, hout was hier ook genoeg in voorraad en de boeren hebben ons goed aan het eten gehouden. Behalve dus schaarste aan suiker en soms aan boter hadden wij aan vrijwel niets gebrek. Maar verder was het leven volkomen anders, steeds om acht uur binnen, dus geen avondwerk en veel bemoeiingen met stroomen evacu e 's en later jongens uit arbeidskampen in Duitschland, die daar door de schandalige behandeling ziek waren geworden en door ons dan maar weer wat moesten worden bijgespijkerd. Heel veel angst heb ik doorgemaakt in

verband met de graverij aan de verdedigingswerken. Onze burgemeester was gevlucht, zijn huis is in brand gestoken door de S.S. en toen moesten alle mannen zich melden. Principieel heeft de gehele geestelijkheid zich steeds van melden onthouden en zijn wij er later trouwens ook van vrijgesteld, maar dat bracht telkens weer het gevaar van gijzelen mee, en sliep ik verscheidene nachten in het U bekende gat in de badkamer. Ook hadden wij voortdurend Deutsche inkwartiering, maar daar hadden wij niets over te klagen, 't waren steeds rustige en beschaafde menschen. Doordat de voedselpositie vergeleken met het Westen hier veel beter was, waren er telkens acties om wat pakketten te zenden, zoo stuurden wij ook verscheidende malen wat aan tante Han.

Langzamerhand ging het getij weer keeren en werd de spanning grooter. Allerlei geruchten deden de rondte over groote troepenconcentraties ten Z. van de rivieren en toen de doorbraak in het Rijkswald kwam konden wij weer wat opleven. Doordat wij zoo vlak achter het front woonden konden wij het verloop goed volgen en toen op een avond het licht uitging wisten wij dat Wezel op vallen stond. Eerst leek het toen echter of het op Munster aan zou gaan en de Achterhoek zou worden afgesloten, maar den Vrijdag voor Palmzondag begon het offensief. 't Was nog heel onverwachts. Al verscheidende weken van te voren werden alle voertuigen op de weg bestookt om alle verkeer lam te leggen, de boeren durfden hun paarden niet buiten de stallen te brengen, want de R.A.F., die onbeperkt meester was, waar geen Duitsch vliegtuig zich meer durfde te vertoonen, schoot alles neer. Ik was dien Vrijdag juist op bezoek bij Mooi in Gendringen, die ziek was en stond om kwart over vijf op de stoep om weg te gaan, toen ineens een regen kleine granaten op het dorp neerviel. Helaas is mijn kerkvoogd Vossers die ook in het dorp was, toen doodelijk getroffen. Tot kwart over negen ging het zoo door, toen hield het op en kon ik naar huis gaan; wat was ik gelukkig toen ik goed en wel de IJssel over was, want ik had mij al vreeselijk bezorgd gemaakt over Anneke en de kinderen en dat ik niet meer bij hen zou kunnen komen. De daarop volgende dagen waren toen weer betrekkelijk rustig, behalve een verhoogde luchtactie. 's Zondags hield ik kerk onder de toren met tien kerkgangers. Doordat er geen radio meer te horen was, omdat wij geen stroom hadden, moesten wij eerst afgaan op geruchten, maar al spoedig konden van uit de toren de

geallieerden achter Megchelen gezien worden.

Van dien bewusten Vrijdag af sliepen we ook in de kelder, omdat voorname gebouwen onder vuur genomen werden, zoo was het kasteel Schuilenburg reeds den Maandag daarvoor volkomen stuk gebombardeerd. 't Waren vreeselijke oogenblikken. De eerste kogel vloog door ons slaapkamerraam langs mijn bed, bedekte Isa die daarin lag onder het glas en kwam toen terecht in de huiskamer waar ik was. Wij wisten niet hoe gauw wij in de kelder zouden komen en toen ging het er eerst goed op los, 't duurde ongeveer een kwartier, dat de eene groep vliegtuigen na de andere aankwam om zijn bommen los te laten, wij hoorden onze ruiten kapot vallen en vroegen ons af of het huis er nog stond.

't Liep gelukkig goed af, ons dorp had alleen maar glasschade. Na Palmzondag steeg de spanning, groote scharen verslagen Duitsche troepen, wien de terugweg was afgesneden kwamen door ons dorp in de richting Doetinchem om naar Groenlo te gaan. Ze waren ontzaglijk brutaal en roofden wat ze konden. Er is haast geen paard meer over, ze legden zelfs beslag op kinderwagens en z.g. evacuatiekarretjes, die de menschen hadden laten maken. Ook mijn fiets is helaas door hen meegenomen, wat nu wel heel lastig is, zijn bij U al nieuwe te krijgen? Vrijdagmorgen vierden wij nog het H. Avondmaal met een 20-tal deelnemers, niet wetend dat de verlossing zoo nabij was. Om één uur waren de Engelschen van uit Ulft ons dorp genaderd en werd het onder granaatvuur genomen. Wij hadden toen zeer angstige oogenblikken, en zijn werkelijk wonderlijk gespaard gebleven, de trechters liggen in een kring om ons huis heen en zoowel het huis van Ris als dat van Traast naast onze tuin, van het kruidenierswinkeltje van Verheyen tegenover bakker Helmink en rechts in het straatje voor de pastorie ook tegenover Helmink kregen voltreffers. Gelukkig waren het weer geen zware granaten, dus is de schade te herstellen. Met vier doden, licht beschadigde huizen en veel glasschade is ons dorp, vergeleken met andere plaatsen er toen goed afgekomen. Dinxperlo bijv. is toen volkomen platgeschoten en ook Doetinchem was een paar dagen daarvoor vreeselijk gebombardeerd. 't Was voor ons erg prettig dat Eugène, alias Arthur Dorrius juist Donderdag daarvoor bij ons gekomen was om zijn Paaschdagen hier door te brengen. 't Mag nu wel gezegd worden dat hij een belangrijke plaats had in de ondergrondse

en voortreffelijk werk heeft gedaan voor ons land. Hij was volkomen van de Deutsche strijdmethoden op de hoogte en kon ons telkens goede raad geven. Om vier uur waren de eerste Tommies in ons dorp, er werd uit hinderlagen op hen geschoten en konden wij dus nog niet uit. Maar Zaterdagmorgen was het al anders en stond half Silvolde op de markt naar de eerste tanks te kijken.

Zij waarschuwden ons echter nog voorzichtig te zijn, want Terborg was nog in Deutsche handen tot de molen halverwege en om elf uur kwamen er dan ook weer granaten, nu van de Duitschers. Ook dien dag hebben wij verder in de kelder moeten doorbrengen, wij lagen op matrassen op de grond en bedekten ons hoofd met kussens als wij ze weer aan hoorden gieren voor event. glas- en kalkscherven. Gelukkig was de kelder heel stevig en van buiten goed gebarricadeerd, zoodat wij niet in angst behoefden te zitten voor instorten. In den nacht van Zaterdag op Zondag is vooral in de omgeving van de Paaschberg hard gevochten maar toen was ook alle weerstand gebroken, en Zondag was het in Silvolde een feeststemming als ik nog nooit heb beleefd. Van kerk houden was geen sprake, want er was geen ruit meer in de vensters, al heeft het gebouw verder niet geleden en het Jeugdgebouw was als een stal zoo smerig door de ingekwartierde Duitschers achtergelaten. Den heelen dag door stonden wij allen op straat om de voorbij trekkende Canadeezen gade te slaan. Wij hadden wel veel over de enorme voorbereidingen gehoord, maar wat wij toen langs zagen komen overtrof alles. Drie dagen lang is een onafgebroken file van tanks en allerlei voertuigen langs ons heen getrokken. Rijen dik stonden de menschen hen gade te slaan en toe te juichen, overal vlaggen en oranje en iedereen rookte Engelsche cigarettens. Jan en Jet stonden steeds bij bakker Helmink achter het hekje met een vlaggetje in de hand te zwaaien en hebben al heel wat chocolade in de wacht gesleept.

En nu gaan wij ons voorbereiden op een nieuwe toekomst, dankbaar dat tenminste die strik is gebroken. Wat zal het ons brengen? Ik ben erg benieuwd naar berichten uit het Zuiden hoe daar alles is aangepakt. Vandaag bezocht ik verschillende gemeenteleden wier boerderijen zijn afgebrand, die menschen brengen wel een heel zwaar offer. Ook mijn Ger. collega aan de Bonteburg met zijn negen kinderen is alles

kwijt, kerk en pastorie zijn één puinhoop. Hij kwam gisteren bij me om een bijbeltje, een kerkboekje en een wit boord en een zwarte das. Hoe zullen al die mensen weer geholpen moeten worden? Ik heb ook veel evacu e 's uit Angeren gesproken, daar staat ook niets meer.

Toen Lourens nog met zijn gezin in de kelder zat, werd zijn huisraad al door de S.S. weggesleept. Ik had kunnen denken dat het rustige hoekje in de Betuwe het er zooveel erger zou afbrengen dan wij zoo vlak bij de grens. Ook Geerda heeft een zware winter achter de rug. Zij kon ons gelukkig goed op de hoogte houden. Rupy is om dezelfde reden als Boot ondergedoken, hij zal wel niet ver van haar af zitten, want ze heeft geregeld contact met hem, Beekman over wien ze schrijft is zijn N.S.B. opvolger. In een vorige brief schreef ze veel last te hebben van Engelsche granaten op Tiel en van verkeerd afgezonden V2's (die tusschen haakjes ook hier wel eens overkomen lijnrecht op Duitsch gebied aan!)

In een vorige brief schreef ze geregeld bij v. Mourik in de kelder te slapen, nu blijkt dit niet meer het geval te zijn, dus was het er wat rustiger. Ze heeft ook twee kinderen van Harry Voet uit Heerlen in huis, daar in September gebracht vanwege de veiligheid.

Ik schreef U dit reeds in een clandestiene brief, die ik vlak voor Kerstmis kon zenden, heeft U die wel eens ontvangen?

Hier in huis gaat het met de kinderen best. Jan is door zijn grootmoeder bijgewerkt en kan, als de scholen weer zullen beginnen in de tweede klas geplaatst worden en Anne Jet blijft dezelfde bijdehandte als altijd. 't Is te hopen dat Jans lievelingsdroom, het fietsje, nu eens in vervulling zal kunnen gaan. De kleine Isa is een heerlijk diertje, rustig, maar zeer zelfbewust, ze loopt als een kievit en begint ook wat te praten. Eten doet ze als een wolf, zoo lastig als het met de eerste twee ging, zoo goed gaat het met haar. Wat zal het heerlijk zijn als U ze weer eens zien kunt, maar dat zal vrees ik nog even duren. Verder kan ik U de verheugende mededeeling doen dat wij in September nummer vier verwachten. Anneke maakt het gelukkig heel goed en is in de spannende dagen, die achter ons liggen buitengewoon kalm gebleven. Wij hebben dit kind in geloof en vertrouwen aanvaard en zijn niet beschaamd geworden.

Wilt U in Uw antwoord dat U aan Haukes meegeeft ook even mededeelen hoe het met de families van Haaften en Rijksen gaat. Wim en Nol maken het goed, 25 October werd hun zoon Jan Willem geboren, ook Truus R. is in beste welstand. In het najaar werd het kasteel Wisch gebombardeerd, waarbij de vader van haar leerlingen omkwam.

Ik hoop dat deze brief U in goede welstand bereikt, dag aan dag heb ik aan U gedacht en hebben wij voor U gebeden, nu zien wij vol verlangen uit naar eenige berichten. Excuseer mijn schrijffouten, ik tik bij een klein kaarsje. Heel veel liefs van ons allen, Uw Karel

- Van moeders familie weet ik geen nieuws, die zullen dus allen wel in leven zijn.
- Zoo gauw als het mogelijk is fiets ik eens naar Nijmegen.
- Van de negatiefjes kunt U, naar wij hopen in Nijm. wel een afdruk laten maken, hier is dat niet mogelijk. Bewaar ze goed.
- Ook een Canadeesch soldaat zal U dezer dagen van ons de groeten komen brengen.

Met dank aan de familie Van Selms, Thea Berendsen, André Tangelder, Willie Dieker en Annie Lenderink

Woord en herinneringen van Anne Jet van Waasbergen – van Selms

De onderstaande brief werd voorgelezen door Thea Berendsen in een dienst in de Protestantse kerk van Silvolde op zondag 5 mei van dit jaar. Thea verdiepte zich in de geschiedenis van de familie Teding van Berkhout. Mevrouw van Selms, de vrouw van de dominee behoorde tot die adellijke familie. Voor haar onderzoek kwam ze in contact met Anne Jet, de oudste dochter van dominee Van Selms en diens vrouw. Annie Lenderink kwam bij haar speurwerk over de oorlogsjaren van dominee Van Selms in Silvolde bij Thea Berendsen uit. Zo was de cirkel rond. Thea was graag bereid de brief voor te lezen.

Dag lieve mensen uit de kerk van mijn jeugd!

Wat een bijzondere dag was het, 5 mei, bijna 80 jaar geleden. Als de dag van gisteren kan ik me de bevrijding nog herinneren.

De wereld staat nu weer in brand, maar toch: deze bevrijdingsdag moet gevierd en herdacht worden.

Het is heel jammer dat ik niet naar Silvolde kan komen. Een mislukte knie-operatie en polyneuropathie zijn de boosdoeners die mijn leven grondig hebben veranderd. Ben afhankelijk van allerlei zorg. Lopen is een ramp.

Mijn vader zei altijd, dat hij na zijn emeritaat in de Achterhoek wilde gaan wonen, zijn favoriete land. Helaas is hij veel te jong overleden. Daarna bleef mijn moeder wonen in Dordrecht.

De grote oude pastorie in Silvolde zou heel wat verhalen kunnen vertellen. Onderduikers op zolder, ingekwartierde Duitse soldaten. Die heren schoten vaak een konijn of haas, die mijn moeder dan moest braden in de bijgeleverde roomboter. Wij, de kinderen, mochten dan een boterham door de jus halen, een godenmaal werkelijk...

En toen kwam de grote dag... de Canadese tanks die binnenrolden. Eentje werd er geparkeerd op het weggetje naast de achtertuin van de pastorie. Spannend.

De eerste sinaasappel, de eerste reep chocolade, alles was nieuw voor ons. Voorbij het geheimzinnige gedoe en de vele tijdelijke mensen in huis. De kelder had in het laatste oorlogsjaar heel wat extra bewoners gehad, niet alleen familie, maar ook buurtbewoners. Ik herinner me ook nog goed de spanning in huis toen mijn vader werd opgepakt en mee moest naar de gevangenis in Arnhem. Na een week werd hij vrij gelaten. Feest in het dorp!

Ik hoorde vaak geluiden op zolder, voor ons verboden terrein, want daar liepen grote dikke muizen, zo werd ons met klem gezegd. De zolderdeur zat overdag ook altijd op slot. Verder kwamen er allerlei 'vreemde' mensen bij ons over de vloer, maar alles went. Het woord 'onderduikers' kwam nooit over iemands lippen.

Overigens konden de ingekwartierde Duitse soldaten ook heel aardig zijn voor ons, de kinderen. Een van hen kan ik me nog goed herinneren, een domineeszoon. Hij speelde heel mooi piano 's avonds. Die Duitse soldaten hadden overigens ontzag voor mijn grootmoeder, die zich door hen 'Frau Baronin' liet noemen. Grootmoeder, die door ons 'omoes' werd genoemd, straalde gezag uit! Zij heeft tien jaar bij ons ingewoond, tot ze naar Velp vertrok en mijn ouders weer een gewoon gezinsleven hadden, zonder haar nadrukkelijke aanwezigheid. Want eerlijk gezegd kon ze behoorlijk commanderen...

De grote pastoretuin voorzag ons van vruchten, groenten, kippen, konijnen in een hokje, die zelf het deurtje konden openmaken...

Honger hebben wij nooit gekend, mede dankzij de gemeenteleden die van alles naar de pastorie brachten.

Ik herinner me ook nog dat een verdwaalde granaat terecht kwam in de slaapkamer van mijn ouders, vervolgens door de vloer naar beneden ging en belandde in de kamer waar mijn vader stond. Die gooide de granaat naar buiten. Gelukkig stond de tuindeur open.

Zo bewaar ik veel herinneringen aan die oorlogsjaren. Minder mooie, maar ook leuke! Maar toch... oorlog... het is een blijft iets vreselijks... Laat het nooit meer gebeuren.

Een goed bevrijdingsfeest gewenst!

Hartelijke groeten,

Anne Jet van Waasbergen - van Selms († oktober 2024)

Een ommetje over het landgoed van huize Wisch

Jan Hofstad

Heel veel inwoners uit voornamelijk Silvolde en Terborg wandelen regelmatig, met of zonder hun viervoeter, het rondje om de Paasberg. Een tochtje van pakweg een uur, al naargelang. Maar is er eventueel een alternatief om evenzeer in het groen te blijven lopen? Mogelijk direct aangrenzend over het landgoed van kasteel Wisch! Prachtig toch zo'n uitbreiding van de bestaande wandeling rond de Paasberg.

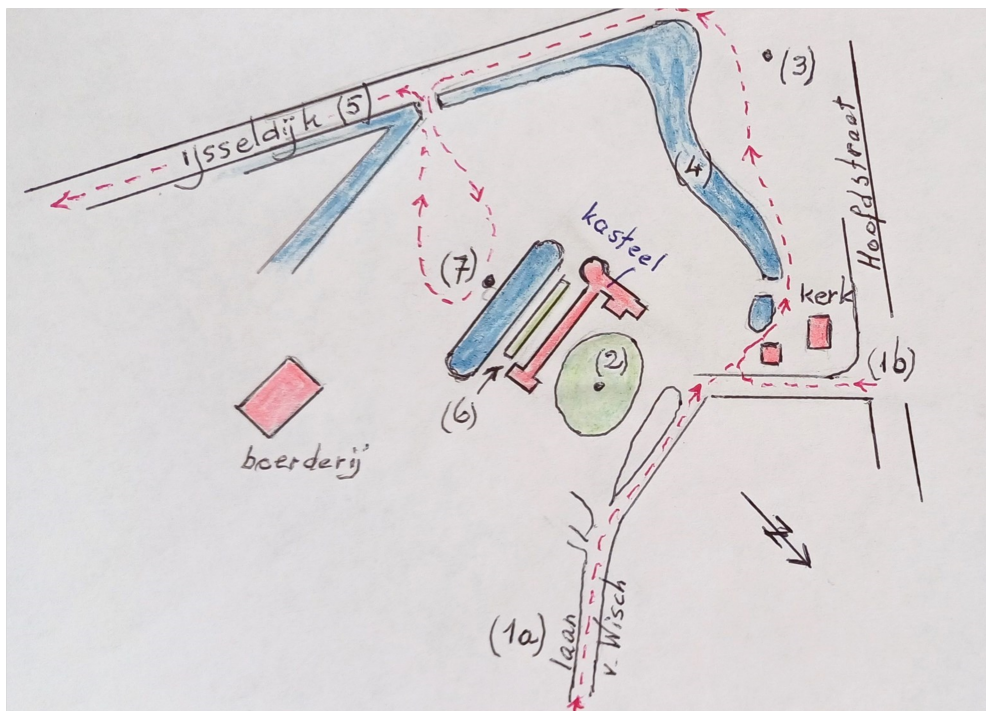
Een aantal jaren geleden, ik meen in 2008, kwam de Gelderse Milieu-federatie met het idee om een wedstrijd uit te schrijven voor het beste, het mooiste of meest fantastische “ommetje” van Gelderland. Aangezien mijn zoon Arthur toen bij die organisatie werkte, vroeg hij mij om ook mee te doen. Ik ben daar stante pede mee aan de slag gegaan en al vrij snel had ik mijn “ommetje” volledig uitgestippeld. Het zou een ommetje worden over het landgoed van het kasteel. Heel onbevungen heb ik als eerste contact gezocht met de bewoners van kasteel Wisch, wat vooreerst niet geheel vlekkeloos verliep. In die tijd waren jonkheer Louis Philippe Vegelin van Claerberg en jonkvrouwe Olga van Schuylenburgh de hoofdbewoners. Als eerste had ik ten huize een gesprek met jkvr. Olga, waarbij ik opperde om dat traject over hun landgoed eventueel niet permanent open te stellen, maar alleen in het weekend of slechts eenmaal per maand.

Aanvankelijk stond zij niet geheel afwijzend ten opzichte van mijn voorstel. Dit plan had ik destijds ook in de gemeenteraad al te berde gebracht en daar kreeg ik van verschillende partijen al te horen dat er vanwege privacy weinig kans van slagen was. Daarna ook de jonkheer nog aan de telefoon gehad en hij bevestigde, dat het landgoed vanwege privacy niet opengesteld kon worden voor het publiek. Dus helaas geen openstelling van het park voor de wandelaars van Terborg en Silvolde.

Tot mijn verrassing gaf de jonkheer wel toestemming om die middag in oktober samen met mijn vrouw mijn zogenaamde “droomroute” of *ommetje* te lopen. Alle werkrachten of medewerkers die her en der over het landgoed hun bezigheden hadden, werden intussen verwittigd van onze aanwezigheid die middag.

Op dit parcours neem ik je als het ware virtueel mee en vertel waar nodig wat wetenswaardigheden en bijzonderheden.

Op de kaart bovenaan pagina 31 is de route goed te volgen.

Begin bijvoorbeeld vanaf de Silvoldseweg (1a) bij de prachtige Laan van Wisch of aan het eind van de Hoofdstraat bij de protestantse kerk (1b), al moet het hek daar dan wel open zijn. Je kijkt uit op het ruime ovaalvormige gazon (2) met in het midden een zonnewijzer en omgeven door het L-vormige kastelencomplex.

Rechtsaanhoudend je passeer je verschillende boompartijen, waaronder een Sequia (3). Deze boomsoort die van nature voorkomt in Californie kan een leeftijd bereiken van over de 1000 jaar. Met z'n zachte schors en zeer dikke bast kan hij een omtrek van meer dan 30 m bereiken. Een indrukwekkende reuzenboom. Dit exemplaar is nog lang niet zo oud. Wandel verder om de waterpartijen of kolken (4), de vroegere slotgrachten. In het verleden, toen we nog echte winters hadden, kon daar volop geschaatst worden, al moest daar wel toestemming voor worden gegeven.

Naar links hebben we een schitterend zicht op de westelijke facade van het kasteel (zie foto). We buigen verder naar links naar de zuidelijke

bosrand en bevinden ons op de IJsseldijk (5), die min of meer parallel

loopt aan de Oude IJssel.

Even het bruggetje over om van dichtbij een blik te werpen op de 90 m lange witte dienstvleugel waarin zich het woongedeelte van jhr. Philippe en zijn Izabel bevindt. Tussen die zuidelijke muur van de dienstvleugel en de langwerpige vijver zie je in het seizoen perken

met overvloedig bloeiende planten en talrijke groentebedden (6) die zoveel mogelijk door Philippe zelf worden onderhouden. Tegenwoordig worden daar ook slangendennen gekweekt. En als je nu enkele passen opzij zet, sta je zomaar onder een zeer bijzondere boom, namelijk de zwarte walnoot of Juglans (7). Deze weinig voorkomende parkboom is mogelijk zowel de oudste als dikste van Nederland.

We maken rechtsomkeert en begeven ons weer naar de lange IJsseldijk. Kijkend richting Silvolde, in oostelijke richting, zie je nu een schitterende en vooral statige laan, volledig gehuld in herfstkleuren.

Als we verderop weer over een bruggetje gaan, zien we wat verder het bos in, allerlei soorten paddenstoelen met een grote verscheidenheid in vorm en kleur. Zelfs een vrij omvangrijke heksenkring mochten wij aanschouwen. Wat geritsel tussen de struiken en dan opeens zien we een ree wegspringen, bijna onmiddellijk gevolgd door een tweede. Weer even snel is de rust

en de stilte in dit bosdomein teruggekeerd.

Doorlopend en volop genietend van deze mooie natuur zie je nog talloze idyllische plekjes die het fotograferen meer dan waard zijn. Het is volop genieten om op deze oktoberdag hier in dit uitgestrekte bosgebied/landgoed te mogen wandelen.

Na nog een aantal paadjes lijkt het of we al weer in de bewoonde wereld terugkomen, want

tussen de bomen doemt, eerst nog vaag, zomaar een gebouw met rode dakpannen op. Het blijkt de jachthut te zijn die vroeger bij kasteel Schuilenburg behoorde, maar ook in deze tijd nog steeds een functie heeft. Na een jachtpartij op het landgoed worden de trofeeën op een tableau uitgelegd, dat kan op een grasveldje zijn, zomaar in een boslaan of zoals hier in de jachthut. Bij dit uitleggen horen vastomlijnde tradities ten aanzien van het geschoten wild. Nadat de jachtmeester het wild onder de jagers, drijvers en hondenmensen heeft verdeeld, wordt er gewoonlijk nog een stevige borrel gedronken en misschien nog een hapje gegeten.

Begrijpelijk dat er dan vaak sprake is van een meer dan uitgelaten stemming. Op het open terrein heeft het voormalige kasteel Schuilenburg gestaan, dat in 1945, op het eind van de oorlog door de geallieerden in puin is geschoten. In vergelijking met het gedeeltelijk verwoeste kasteel Wisch dat wel weer volledig is gerestaureerd, is op bevel van de toenmalige burgemeester Boot de ruïne van kasteel Schuilenburg met de grond gelijkgemaakt. Met het vele puin konden natuurlijk heel wat wegen verhard worden, dacht men, maar aangezien het veelal tufsteen betrof, een relatief zacht gesteente, had dat geen enkele zin.

Vanaf deze open plek loopt een pad, de allée, naar de Paasberglaan, als het ware loodrecht op verzorgingshuis De Schuylenburgh aan. Tot begin jaren '70 vormde dit onverharde pad een onderdeel van een doorgaand fietspad dat van Oer naar Silvolde liep. Via de brug over de Oude IJssel, direct links afslaand, boog het pad voorbij een aantal huizen naar rechts zodat je uiteindelijk op het terrein van de Schuilenburg uit kwam, dus ook langs het jachthuis.

Deze weg of allee richting Paasberglaan, in het verleden gelegen in zompig gebied, is opgehoogd met zand van de Silvoldse Berg. Vaak liggen er links en rechts van het pad stapels hout. Ook aan weerszijden van de Laan van Wisch (1a), begin van de wandeling, zie je permanent tientallen meters aan gestapeld hout liggen. Dit hout, afkomstig uit het productiebos van het landgoed, wordt voor een klein gedeelte gebruikt om het kasteel warm te stoken, terwijl het meeste te gelde wordt gemaakt. Of hier op de Paasberglaan de wandeltocht beëindigen of toch deze laan helemaal aflopen richting Terborg. Veel wandelplezier.

Het eerste deel van de beschreven route rond Huize Wisch kunt u zelf ervaren als u vanaf de DRU met de lesselganger een vaartocht over de Oude IJssel maakt met daarbij een speciale afvaart naar Huis Wisch of kasteel Kemnade. Dus heel mondjesmaat kun je toegang krijgen om het complex te bezichtigen.

Activiteiten

Jaarvergadering

De jaarvergadering met lezing door Stef Beumer vindt plaats op dinsdag 11 februari 2025 in de Sprank.

Ondergelopen akker aan Over de IJssel/
Speeltuinpad na Van Balveren, november 2023

Heemkundige Vereniging

Old Sillevold

Opgericht 18 februari 1997

Bestuurssamenstelling:

Voorzitter-secretaris

André Tangelder
Pr. Willem Alexanderstraat 5
7064 GH Silvolde
info@oldsillevold.nl

Penningmeester

Karin Hendriksen
Kroezendijk 2
7064 KX Silvolde
info@oldsillevold.nl

Archiefbeheerder

Willie Dieker
Fazantplein 12
7064 EG Silvolde

Bestuursleden

Ineke Mulder-Loman
Harry Massop

Lidmaatschap

€ 16,00 per jaar.

Bankrekening

NL11 RBRB 0979 8454 32
Old Sillevold

www.oldsillevold.nl

Sponsors

Paul Klomberg Assurantiën
Jan en Ingrid Steverink van de Slaege
Frank's Barbershop Haarmode
Brasserie 'Bij Ons'
Maurits Heebink Tuinbeheer
Rijnlandhaven Makelaardij
Mijnen Media.nl
Van Balveren Fiets & Fitness
Ronald Haank Bouwkundige constructies
Hovenier Biljoen Groen & Liemers -Hendriks
Welkoop Silvolde
Autobedrijf Ten Have
Annelies en Dick Mulders
Robert Saalmink Administratiekantoor
Jos de Bakker
Tuincentrum Steentjes
Koperslagerij D. Wissink
Bloemen & Emoties Miranda Steentjes
Administratie en belastingadvies Te Poele-Bruil
SilGron Tech

De heemkundige vereniging dankt de op deze pagina genoemde bedrijven en organisaties voor hun financiële ondersteuning.

Bulletin

hemkundige vereniging

Old Sillevold

Losse nummers € 3,50 per stuk
www.oldsillevold.nl